

ÇOCUKLARIN DİJİTAL ORTAMDA KORUNMASI: YAŞ DOĞRULAMA VE DİJİTAL OKURYAZARLIK

Bared Çil
İKV Uzmanı

Çocukların Dijital Ortamda Korunması: Yaş Doğrulama ve Dijital Okuryazarlık

Bared Çil, İKV Uzmanı

Giriş

Dijitalleşme sürecinin hız kazanmasıyla birlikte internet ve bağlantılı teknolojiler, çocukların gündelik yaşamının ayrılmaz bir parçası hâline gelmiştir. Eğitimden eğlenceye, iletişimden bilgiye erişime kadar geniş bir yelpazede fırsatlar sunan dijital ortamlar, çocukların bilişsel ve sosyal gelişimlerine katkı sağlama potansiyeli taşımaktadır. Bununla birlikte, bu ortamların doğası gereği barındırdığı riskler, çocukların korunmasına yönelik politika ihtiyacını her zamankinden daha görünür kılmaktadır. Nitekim çocuklar, dijital teknolojilerle erken yaşta tanışmakta ve bu süreçte önemli miktarda kişisel veri içeren bir dijital ayak izi bırakmaktadır. Ancak çocukların kişisel verilerinin paylaşımı ve işlenmesine ilişkin bilinç düzeylerinin sınırlı olması, onları hem ticari hem de kötü niyetli kullanımlara karşı daha kırılgan hâle getirmektedir¹.

Türkiye’de yapılan geniş ölçekli araştırmalar, çocukların büyük çoğunluğunun internete akıllı telefon ve tabletler aracılığıyla eriştiğini, ancak dijital mahremiyetlerini koruma ve karşılaştıkları risklerle başa çıkma konusunda yeterli becerilere sahip olmadıklarını ortaya koymaktadır². Bu durum, dijital ortamlarda karşılaşılan risklerin yalnızca teknolojik değil, aynı zamanda bilgi ve beceri eksikliğiyle de yakından ilişkili olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla, çocukların dijital dünyada maruz kaldıkları tehditler, bireysel kullanıcı davranışlarından platform tasarımına, veri ekonomisinden düzenleyici çerçevelere kadar çok katmanlı bir yapı içinde değerlendirilmelidir.

Öte yandan, uluslararası düzeyde giderek daha fazla kabul gören yaklaşım, çocukların dijital ortamlardan tamamen izole edilmesi yerine, bu ortamlarda güvenli ve bilinçli bir şekilde var olabilmelerinin sağlanmasına yöneliktir. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi dijital ortamda çocukların korunmasının, yalnızca risklerin sınırlandırılmasıyla değil, aynı zamanda çocukların yaşlarına uygun, güvenilir ve güçlendirici içeriklere erişiminin sağlanmasıyla mümkün olacağını vurgulamaktadır³. Bu çerçevede, koruma ve güçlendirme arasında dengeli bir yaklaşımın benimsenmesi gerekmektedir.

Çocukların dijital ortamda korunmasına yönelik tartışmalar, temelde iki tamamlayıcı yaklaşım etrafında şekillenmektedir. Bunlardan ilki, çocukların yaşlarına uygun olmayan içerik ve hizmetlere erişimini sınırlandırmayı amaçlayan yaş doğrulama mekanizmalarıdır. Bu tür teknik araçlar, platformların çocuk kullanıcıları tanımlayarak riskli içeriklere erişimi kısıtlamayı hedeflemektedir. Ancak söz konusu mekanizmaların etkinliği hem teknik sınırlılıklar hem de mahremiyet ve veri koruma gibi temel haklar açısından doğurduğu tartışmalar nedeniyle tek başına yeterli bir çözüm sunmamaktadır. Bu durum, çocukların yalnızca dışsal koruma önlemleriyle değil, aynı zamanda kendi

¹ Jurix, “Dijital Ortamda Çocukların Kişisel Verilerinin Korunması”, 09.01.2021, <https://www.jurix.com.tr/article/22445?c=0&u=0>, Erişim Tarihi: 07.04.2026

² DergiPark, “Türkiye’deki Çocukların İnternet Kullanım Alışkanlıkları ve Dijital Okuryazarlık Becerileri Üzerine Bir Araştırma”, 31.12.2023, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/korkutataturkiyat/article/1376739>, Erişim Tarihi:07.04.2026

³ Birleşmiş Milletler, “BM’nin dijital koruma tavsiyeleri gençler ve çocukların katkısıyla oluşturuldu”, 26.03.2021, <https://turkiye.un.org/tr/123211-bm%E2%80%99nin-dijital-koruma-tavsiyeleri-gen%C3%A7ler-ve-%C3%A7ocuklar%C4%B1n-katk%C4%B1s%C4%B1yla-olu%C5%9Fturuldu>, Erişim Tarihi: 07.04.2026

dijital ortamlarını güvenli bir şekilde yönetebilecek becerilerle donatılmalarının önemini ortaya koymaktadır.

Bu bağlamda dijital okuryazarlık, çocukların çevrim içi ortamlarda karşılaştıkları içerikleri değerlendirebilme, riskleri tanıyabilme ve bilinçli kararlar alabilme kapasitesini geliştiren temel bir unsur olarak öne çıkmaktadır. Teknolojik önlemler ile bireysel kapasite geliştirme araçlarının birlikte ele alınması, dijital ortamda karşılaşılan risklerin çok boyutlu yapısı karşısında daha dengeli ve sürdürülebilir bir yaklaşım sunmaktadır. Nitekim uluslararası düzeyde giderek yaygınlaşan eğilim, çocukların dijital ortamlardan tamamen uzaklaştırılması yerine, güvenli, bilinçli ve aktif kullanıcılar olarak güçlendirilmesini hedefleyen bütüncül politika çerçevelerinin geliştirilmesine yönelmektedir. Bu çerçevede, teknik düzenlemeler ile eğitim temelli yaklaşımlar arasındaki etkileşimin doğru kurulması, çocukların dijital ortamdaki varlığını hem güvenli hem de hak temelli bir zemine oturtmak açısından belirleyici olmaktadır.

Sorunun Tanımı ve Kapsamı

Dijital teknolojilerin yaygınlaşmasıyla birlikte çocukların internet erişimi hızlı ve sürekli bir artış göstermiştir. Türkiye’de 6-15 yaş grubundaki çocukların internet kullanım oranının 2024 itibarıyla %91’in üzerine çıkması, dijital ortamların çocukların gündelik yaşamının merkezine yerleştiğini açıkça ortaya koymaktadır⁴. Bu durum, çocukların dijital ortamlardan elde ettikleri faydaları artırırken, aynı zamanda maruz kaldıkları risklerin kapsamını ve etkisini de genişletmektedir. Dolayısıyla, çocukların dijital ortamda korunmasına ilişkin politika tartışmaları, yalnızca erişimin sınırlandırılması değil, artan kullanımın doğurduğu çok boyutlu sonuçların bütüncül bir şekilde ele alınmasını gerektirmektedir.

Dijital erişimin artışı ile risklerin artışı arasındaki ilişki doğrudan bir nedensellik içermektedir. Çocukların interneti yoğun ve düzenli kullanması, onları daha fazla içerikle, daha fazla kullanıcıyla ve daha karmaşık dijital sistemlerle etkileşime sokmaktadır. Nitekim veriler, çocukların büyük çoğunluğunun interneti düzenli olarak kullandığını ve önemli bir kısmının günlük olarak uzun süre çevrim içi kaldığını göstermektedir. Bu yoğun kullanım, çocukların zararlı içeriklere maruz kalma, çevrim içi istismar, veri ihlalleri ve manipülatif içeriklerle karşılaşma olasılığını artırmaktadır. Böylece dijitalleşme, fırsat ve riskleri aynı anda büyüten çift yönlü bir süreç olarak ortaya çıkmaktadır.

Bu çerçevede, sorunun yalnızca bireysel kullanıcı davranışlarıyla sınırlı olmadığı, aynı zamanda dijital ortamın yapısal özelliklerinden kaynaklandığı görülmektedir. Dijital platformların sınır aşan niteliği, ulusal düzenlemelerin etkinliğini sınırlamakta; anonimlik, kullanıcıların kimliklerinin doğrulanmasını zorlaştırmakta; algoritmik içerik sunumu ise kullanıcıların maruz kaldığı içerikleri öngörülemez ve kontrol edilmesi güç hâle getirmektedir. Özellikle dikkat ekonomisine dayalı platform tasarımları, kullanıcıların çevrim içi kalma süresini artırmayı hedeflemekte ve bu durum çocukların gelişimsel özellikleri nedeniyle daha kırılgan bir kullanıcı grubu hâline gelmesine yol açmaktadır. Bu bağlamda, platform ekonomisinin işleyişi ile çocukların dijital ortamda karşılaştıkları riskler arasında güçlü bir ilişki bulunmaktadır.

⁴ Türkiye Today, “Internet use among children in Türkiye hits 91.3%”, 24.10.2024, <https://www.turkiyetoday.com/lifestyle/internet-use-among-children-in-turkiye-hits-91-3-69917>, Erişim Tarihi: 07.04.2026

Sorunun kapsamını belirleyen bir diğer önemli unsur, dijital beceri ve farkındalık düzeyidir. Araştırmalar, çocukların internet kullanım becerilerinin çoğu zaman yeterli olmadığını ve karşılaştıkları risklerle başa çıkma konusunda sınırlı kapasiteye sahip olduklarını ortaya koymaktadır⁵. Bu durum, dijital ortamda karşılaşılan risklerin yalnızca teknolojik değil, aynı zamanda bilgi ve beceri eksikliğinden kaynaklanan bir boyutu olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla, çocukların korunmasına yönelik politikalar, teknik önlemler ile eğitim ve farkındalık artırıcı araçların birlikte ele alınmasını zorunlu kılmaktadır.

Tüm bu unsurlar ışığında temel politika sorusu şu şekilde ortaya çıkmaktadır: Çocuklar dijital ortamda etkin ve özgür bir şekilde var olurken, aynı zamanda zararlı içerik ve etkileşimlerden nasıl korunabilir? Bu soru, bir yandan çocukların bilgiye erişim, ifade özgürlüğü ve dijital katılım gibi temel haklarının korunmasını, diğer yandan ise güvenli bir dijital ortamın sağlanmasını gerektiren bir denge arayışına işaret etmektedir. Dolayısıyla, çocukların dijital ortamda korunması meselesi, yalnızca güvenlik odaklı bir düzenleme alanı değil, aynı zamanda hak temelli, çok aktörlü ve çok katmanlı bir politika alanı olarak değerlendirilmelidir.

Dijital Ortamda Karşılaşılan Riskler

Dijital ortamlar, çocuklara öğrenme, iletişim ve yaratıcılık açısından önemli fırsatlar sunmakla birlikte, çok katmanlı ve dinamik riskler de barındırmaktadır. Bu riskler, yalnızca maruz kalınan içeriklerle sınırlı olmayıp, çocukların diğer kullanıcılarla kurduğu etkileşimler, kendi çevrim içi davranışları ve dijital ekonominin işleyişiyle doğrudan ilişkilidir. Bu nedenle literatürde çocukların karşılaştığı riskler genellikle içerik, temas, davranış ve sözleşme/ticari olmak üzere dört temel kategoride ele alınmaktadır⁶.

İçerik temelli riskler, çocukların yaşlarına uygun olmayan zararlı materyallerle karşılaşmasını kapsamaktadır. Şiddet içeren görüntüler, pornografik içerikler, nefret söylemi ve aşırı ideolojik materyaller bu kategoriye girmektedir. Bunun yanı sıra, yanlış bilgi ve dezenformasyon da çocukların bilişsel gelişimini ve gerçeklik algısını olumsuz etkileyebilecek önemli bir risk alanı oluşturmaktadır⁷. Özellikle algoritmik içerik öneri sistemleri, çocukların benzer içeriklere sürekli maruz kalmasına yol açarak bu risklerin etkisini derinleştirebilmektedir.

Temas kaynaklı riskler ise çocukların çevrim içi ortamlarda diğer kullanıcılarla kurduğu etkileşimlerden doğmaktadır. İstenmeyen iletişim, taciz, siber zorbalık ve çevrim içi istismar bu kapsamda öne çıkmaktadır. Özellikle *grooming* olarak adlandırılan süreçte, yetişkinlerin çocuklarla güven ilişkisi kurarak istismar amacıyla iletişim geliştirmesi ciddi bir tehdit oluşturmaktadır. Avrupa düzeyinde yapılan değerlendirmeler de çocukların yabancılarla istenmeyen temas, siber zorbalık ve istismar gibi risklerle sıkça karşılaştığını

⁵ TED, "Internet Habits and Safe Internet Use of Children in Turkey and Europe", 01.02.2014, <https://educationandscience.ted.org.tr/article/view/1229>, Erişim Tarihi: 07.04.2026

⁶ Avrupa Komisyonu, "Key online safety risks", 12.12.2025, <https://better-internet-for-kids.europa.eu/en/learning-corners/teachers-and-educators/key-online-safety-risks>, Erişim Tarihi: 07.04.2026

⁷ Avrupa Komisyonu, "What are the risks my child might face online?", 15.12.2025, <https://better-internet-for-kids.europa.eu/en/learning-corner/parents-and-caregivers/what-are-risks-my-child-might-face-online?page=3>, Erişim Tarihi: 07.04.2026

ortaya koymaktadır⁸. Bu tür riskler, çocukların psikolojik ve duygusal gelişimi üzerinde uzun vadeli olumsuz etkiler yaratabilmektedir.

Davranış temelli riskler, çocukların dijital ortamlarda aktif kullanıcılar olarak sergiledikleri davranışlardan kaynaklanmaktadır. Siber zorbalık, nefret söylemi, mahrem bilgilerin paylaşılması ve riskli çevrim içi akımlara katılım bu kategoriye örnek gösterilebilir. Bu noktada çocukların yalnızca risklere maruz kalan pasif bireyler olmadığı, aynı zamanda bu risklerin üreticisi veya yaygınlaştırıcısı olabildikleri de vurgulanmaktadır. Dolayısıyla, çocukların dijital ortamdaki davranışları hem kendileri hem de diğer kullanıcılar açısından risk üretebilen bir boyut taşımaktadır.

Sözleşme ve ticari temelli riskler ise dijital ekonominin işleyişiyle doğrudan ilişkilidir. Çocuklar, çevrim içi platformlarda veri toplama, hedefli reklamcılık, manipülatif tasarım ve dolandırıcılık gibi uygulamalara maruz kalabilmektedir. Kimlik hırsızlığı, *phishing* saldırıları ve oyun içi satın alma mekanizmaları da bu kapsamda değerlendirilmektedir. Bu tür riskler, çocukların hem ekonomik hem de veri güvenliği açısından zarar görmesine yol açabilmektedir.

Bununla birlikte, dijital ortamda karşılaşılan risklerin etkisi yalnızca riskin türüne değil, aynı zamanda bireysel ve çevresel faktörlere de bağlıdır. Çocuğun yaşı, dijital beceri düzeyi, aile desteği ve kullanılan platformların tasarımı gibi unsurlar, risklerin zarara dönüşme olasılığını doğrudan etkilemektedir. Örneğin, yeterli dijital okuryazarlığa sahip bir çocuk yanlış bilgiyle karşılaştığında bunu ayırt edebilirken, aynı durumdaki bir başka çocuk için bu içerik ciddi bir yönlendirme aracı hâline gelebilmektedir.

Son olarak, dijital platformların tasarım özellikleri de risklerin oluşumunda belirleyici bir rol oynamaktadır. Dikkat ekonomisine dayalı sistemler, kullanıcıların platformda daha uzun süre kalmasını teşvik eden bağımlılık yaratan özellikler içermekte; bu durum özellikle çocuklar açısından zihinsel ve duygusal riskleri artırmaktadır. Nitekim son yıllarda yapılan çalışmalar, çevrim içi ortamda karşılaşılan risklerin önemli bir kısmının platform tasarımı ve düzenleme eksiklikleriyle doğrudan ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır⁹.

Bu çerçevede, çocukların dijital ortamda karşılaştıkları riskler çok boyutlu, birbirini besleyen ve sürekli evrilen bir yapı sergilemektedir. Bu durum, yalnızca belirli risk türlerine odaklanan dar kapsamlı müdahalelerin yetersiz kalmasına yol açmakta; daha kapsamlı, önleyici ve bütüncül politika yaklaşımlarının gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Yaş Doğrulama Sistemleri

Dijital ortamlarda çocukların korunmasına yönelik politika araçları arasında yaş doğrulama sistemleri, son yıllarda giderek daha merkezi bir konuma yerleşmiştir. Temel olarak yaş doğrulama, bir kullanıcının belirli bir yaş eşiğinin üzerinde olup olmadığını teknik veya prosedürel yöntemlerle tespit etmeyi amaçlayan mekanizmalar bütünüdür. Bu sistemler, özellikle yetişkinlere yönelik içerik ve hizmetlere erişimin sınırlandırılması,

⁸ Avrupa Komisyonu, "Minimising the risks children and young people face online", 14.07.2025, https://commission.europa.eu/news-and-media/news/minimising-risks-children-and-young-people-face-online-2025-07-14_en, Erişim Tarihi: 07.04.2026

⁹ NSPCC Learning, "Online risks to children: evidence review", 20.11.2023, <https://learning.nspcc.org.uk/research-resources/2023/online-risks-to-children-evidence-review>, Erişim Tarihi: 07.04.2026

çocuklara yönelik veri işleme faaliyetlerinin düzenlenmesi ve platformların yasal yükümlülüklerini yerine getirmesi açısından kritik bir araç olarak değerlendirilmektedir.

Yaş Doğrulama Yöntemleri

Yaş doğrulama sistemleri tek tip bir yapıdan ziyade, farklı güvenlik ve doğruluk seviyelerine sahip çeşitli yöntemleri içermektedir. En basit yöntem olan *self-declaration* (kullanıcının kendi yaşını beyan etmesi), uzun yıllar boyunca yaygın olarak kullanılmış olsa da kolaylıkla aşılabilmesi nedeniyle günümüzde yetersiz kabul edilmektedir. Nitekim AB düzenlemeleri de özellikle yüksek riskli içeriklerde bu yöntemin tek başına yeterli olmadığını açıkça ortaya koymaktadır¹⁰.

Daha gelişmiş yöntemler arasında kimlik tabanlı doğrulama sistemleri yer almaktadır. Bu sistemlerde kullanıcılar, resmi kimlik belgeleri, banka doğrulaması veya mobil operatör verileri aracılığıyla yaşlarını kanıtlamaktadır. Bunun yanı sıra yapay zekâ destekli yaş tahmini (örneğin yüz analizi) ve cihaz tabanlı çözümler de giderek yaygınlaşmaktadır. Güncel literatürde bu yaklaşımlar genel olarak yaş doğrulama (*verification*), yaş tahmini (*estimation*) ve yaş çıkarımı (*inference*) gibi kategoriler altında sınıflandırılmaktadır¹¹.

Avrupa Birliği Yaklaşımı ve Güncel Gelişmeler

Avrupa Birliği, yaş doğrulama sistemlerine ilişkin en kapsamlı ve güncel politika çerçevelerinden birini geliştirmiştir. 2024 yılında yürürlüğe giren Dijital Hizmetler Yasası, çevrim içi platformlara çocukların korunmasına yönelik uygun ve orantılı önlemler alma yükümlülüğü getirmiştir. Bu kapsamda yaş doğrulama, özellikle yüksek riskli hizmetlerde temel bir risk azaltma aracı olarak öne çıkmaktadır¹².

2025 yılında Avrupa Komisyonu tarafından yayımlanan *Age Verification Blueprint*¹³, bu alandaki en önemli yeniliklerden birini temsil etmektedir. Bu sistem, kullanıcıların belirli bir yaşın üzerinde olduğunu kanıtlamasını sağlarken, kimlik bilgilerini paylaşmadan doğrulama yapılmasına imkân tanımaktadır. Mini cüzdan (*mini-wallet*) olarak adlandırılan bu model, seçici veri paylaşımı (*selective disclosure*) ve kriptografik doğrulama teknikleri kullanarak hem güvenliği hem de mahremiyeti korumayı hedeflemektedir¹⁴.

Bu yaklaşım, 2026 itibarıyla devreye alınması planlanan Avrupa Dijital Kimlik Cüzdanı (*EUDI Wallet*) ile entegre çalışacak şekilde tasarlanmıştır. Böylece kullanıcılar, yalnızca 18 yaşından büyük olduklarını doğrulayan bir dijital kimlik özneliğini paylaşarak hizmetlere erişebilecek, doğum tarihi veya kimlik numarası gibi hassas verileri ifşa etmek zorunda kalmayacaktır. Ayrıca AB düzeyinde standartlaştırılmış ve birlikte çalışabilir

¹⁰ TaylorWessing, "Minors, platforms and harmful content: the approach of the EU, Germany and France", 13.11.2025, <https://www.taylorwessing.com/en/interface/2025/online-and-ai-generated-content/minors-platforms-and-harmful-content>, Erişim Tarihi: 08.04.2026

¹¹ Cornell University, "Assessing Age Assurance Technologies: Effectiveness, Side-Effects, and Acceptance", 26.03.2026, <https://arxiv.org/abs/2603.25695>, Erişim Tarihi: 08.04.2026

¹² Trilligent, "The Age Verification Challenge: How Europe Is Building the Technical Infrastructure for Digital Age Checks", <https://trilligent.com/the-age-verification-challenge-how-europe-is-building-the-technical-infrastructure-for-digital-age-checks/>, Erişim Tarihi: 08.04.2026

¹³ Avrupa Komisyonu, "The EU approach to age verification", 26.03.2026, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/eu-age-verification>, Erişim Tarihi: 08.04.2026

¹⁴ Avrupa Komisyonu, "The Age Verification Manual", 27.03.2026, <https://ec.europa.eu/digital-building-blocks/sites/spaces/EUDIGITALIDENTITYWALLET/pages/930450954/The%2BAge%2BVerification%2BManual>, Erişim Tarihi: 08.04.2026

sistemlerin geliştirilmesi, ulusal düzeyde parçalı uygulamaların önüne geçmeyi amaçlamaktadır¹⁵.

Yaş doğrulama sistemleri, çocukların zararlı içeriklere erişimini sınırlama açısından önemli avantajlar sunmaktadır. Öncelikle bu sistemler, platformların çocuk kullanıcıları tanımlayarak yaşa uygun içerik sunmasını mümkün kılmakta ve böylece riskli içeriklere maruziyeti azaltmaktadır. Ayrıca yaş doğrulama, hedefli reklamcılık gibi uygulamaların çocuklar üzerinde kullanılmasını engellemek ve veri koruma yükümlülüklerini uygulamak açısından da kritik bir rol oynamaktadır¹⁶.

Bunun yanı sıra, yaş doğrulama sistemleri platform sorumluluğunu artırarak düzenleyici çerçevelerin uygulanabilirliğini güçlendirmektedir. Özellikle DSA kapsamında platformlara getirilen risk değerlendirme ve azaltma yükümlülüklerinin etkin bir şekilde uygulanabilmesi, büyük ölçüde kullanıcıların yaşlarının güvenilir biçimde belirlenmesine bağlıdır.

Sınırlılıklar ve Tartışmalar

Bununla birlikte, yaş doğrulama sistemlerinin etkinliği ve uygulanabilirliği çeşitli sınırlılıklar ve tartışmalar içermektedir. Öncelikle bu sistemler, teknik olarak tamamen aşılmaz değildir. Çocukların başkalarına ait hesapları kullanması veya VPN gibi araçlarla coğrafi ve teknik kısıtlamaları aşması, sistemlerin etkinliğini azaltmaktadır. Nitekim güncel araştırmalar, yaş doğrulama teknolojilerinin her zaman aşılabılır olduğunu ve bu nedenle tek başına yeterli bir çözüm sunmadığını ortaya koymaktadır.

İkinci olarak, mahremiyet ve veri koruma konuları önemli bir tartışma alanı oluşturmaktadır. Geleneksel kimlik tabanlı doğrulama sistemleri, kullanıcıların hassas kişisel verilerini paylaşmasını gerektirebilmekte ve bu durum veri ihlalleri, gözetim ve kötüye kullanım risklerini beraberinde getirmektedir. Bu nedenle son dönemde geliştirilen politikalar, mümkün olduğunca gizlilik dostu (*privacy-preserving*) çözümlere yönelmektedir¹⁷.

Üçüncü olarak, bu sistemlerin ayrımcılık ve dışlanma riskleri de bulunmaktadır. Kimlik belgelerine erişimi olmayan veya dijital kimlik altyapısına entegre olamayan bireyler, bu sistemler nedeniyle dijital hizmetlere erişimde zorluk yaşayabilmektedir. Ayrıca yapay zekâ tabanlı yaş tahmini sistemlerinin farklı demografik gruplar üzerinde hatalı sonuçlar üretme riski de literatürde tartışılan önemli bir konudur. Yaş doğrulama sistemlerinin ifade özgürlüğü ve bilgiye erişim üzerindeki potansiyel etkileri de eleştiri konusu olmaktadır. Aşırı katı veya yanlış yapılandırılmış sistemler, yalnızca zararlı içerikleri değil, aynı zamanda eğitimsel veya kamusal fayda taşıyan içeriklere erişimi de sınırlayabilmektedir.

Tüm bu unsurlar birlikte değerlendirildiğinde, yaş doğrulama sistemlerinin çocukların dijital ortamda korunmasına katkı sağlayan önemli bir araç olduğu, ancak tek başına yeterli bir çözüm sunmadığı görülmektedir. Bu sistemlerin etkinliği, teknik tasarım,

¹⁵ AVPA, "The EU Digital Identity Wallet", 20.05.2025, <https://avpassociation.com/european-union/>, Erişim Tarihi: 08.04.2026

¹⁶ Interface, "Mind the Gap", 13.10.2025, <https://www.interface-eu.org/publications/age-assurance-gap>, Erişim Tarihi: 08.04.2026

¹⁷ Ailance, "EU age verification: Data protection-compliant age verification under the Digital Services Act", 13.08.2025, <https://2b-advice.com/en/2025/08/13/eu-age-verification-data-protection-compliant-age-verification-under-the-digital-services-act>, Erişim Tarihi: 09.04.2026

hukuki çerçeve ve kullanıcı davranışları arasındaki karmaşık etkileşime bağlıdır. Dolayısıyla yaş doğrulama, daha geniş bir politika ekosisteminin parçası olarak ele alınmalı; dijital okuryazarlık, ebeveyn rehberliği ve platform tasarımına yönelik düzenlemelerle birlikte uygulanmalıdır.

Dijital Okuryazarlık

Dijital ortamda çocukların korunmasına yönelik politikaların önemli bir bileşeni, çocukların bu ortamlarda güvenli ve bilinçli bir şekilde hareket edebilmelerini sağlayacak becerilerle donatılmasıdır. Bu bağlamda dijital okuryazarlık, yalnızca teknolojik araçların kullanımına ilişkin teknik becerilerden ibaret olmayıp; bilgiye erişim, değerlendirme, üretim ve paylaşım süreçlerini kapsayan çok boyutlu bir yetkinlik alanı olarak tanımlanmaktadır. Güncel yaklaşımlar, dijital okuryazarlığı çocukların dijital dünyada hem güvenli hem de etkin bireyler olarak var olabilmelerini sağlayan bilgi, beceri ve tutumlar bütünü olarak ele almaktadır¹⁸.

Dijital okuryazarlığın kapsamı oldukça geniştir ve farklı beceri alanlarını içermektedir. Bu çerçevede, bilgi ve veri okuryazarlığı, iletişim ve iş birliği, dijital içerik üretimi, güvenlik ve problem çözme gibi temel yetkinlikler öne çıkmaktadır¹⁹. Bunun yanı sıra medya okuryazarlığı, eleştirel düşünme, etik farkındalık ve dijital vatandaşlık gibi unsurlar da bu kavramın ayrılmaz parçalarıdır. Dolayısıyla dijital okuryazarlık, çocukların yalnızca dijital araçları kullanabilmesini değil, aynı zamanda bu araçların sunduğu içerikleri sorgulayabilmesini, riskleri tanıyabilmesini ve sorumlu bir şekilde hareket edebilmesini gerektirmektedir.

Dijital okuryazarlığın önemi, dijital ortamlarda karşılaşılan risklerin doğasıyla doğrudan ilişkilidir. Çocukların çevrim içi ortamlarda karşılaştıkları zararlı içerik, siber zorbalık, dezenformasyon ve veri güvenliği tehditleri karşısında korunabilmeleri, büyük ölçüde bu riskleri tanıma ve yönetme kapasitelerine bağlıdır. Nitekim Avrupa Birliği ve uluslararası kuruluşlar, çocukların dijital ortamlardan güvenli bir şekilde yararlanabilmeleri için dijital becerilerin geliştirilmesini temel bir politika önceliği olarak değerlendirmektedir²⁰. Bu bağlamda dijital okuryazarlık, yalnızca koruyucu bir araç değil, aynı zamanda çocukların dijital ortamda aktif ve bilinçli katılımını sağlayan güçlendirici bir unsur olarak öne çıkmaktadır.

Bununla birlikte, mevcut veriler dijital okuryazarlık düzeylerinin istenen seviyede olmadığını göstermektedir. Örneğin, Avrupa genelinde yapılan araştırmalar, öğrencilerin önemli bir bölümünün temel dijital becerilere dahi sahip olmadığını ortaya koymaktadır. Uluslararası Bilgisayar ve Bilgi Okuryazarlığı Çalışması (ICILS) verilerine göre, 14 yaş grubundaki öğrencilerin yaklaşık %43'ü temel dijital beceri seviyesinin altında

¹⁸ UNICEF, "Digital literacy for children: 10 things you need to know", 26.02.2026, <https://www.unicef.org/innocenti/documents/digital-literacy-children-10-things-you-need-know>, Erişim Tarihi: 09.04.2026

¹⁹ OECD, "Empowering Young Children in the Digital Age", 17.04.2023, https://www.oecd.org/en/publications/empowering-young-children-in-the-digital-age_50967622-en/full-report/component-9.html, Erişim Tarihi: 09.04.2026

²⁰ Avrupa Komisyonu, "Digital and Information Society", 08.02.2026, https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/rights-child/digital-and-information-society_en, Erişim Tarihi: 09.04.2026

kalmaktadır²¹. Bu durum, dijital ortamlarda büyüyen “dijital yerli” neslin dahi her zaman yeterli dijital okuryazarlığa sahip olmadığını ve bu alanda sistematik politika müdahalelerine ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir.

Dijital okuryazarlığın geliştirilmesinde hedef grupların çeşitliliği de önemli bir politika boyutu oluşturmaktadır. Öncelikle çocukların kendilerine yönelik eğitim programları, müfredat entegrasyonu ve uygulamalı öğrenme yöntemleri büyük önem taşımaktadır. Ancak çocukların dijital deneyimlerinin önemli bir kısmının aile ortamında şekillendiği dikkate alındığında, ebeveynlerin dijital farkındalığının artırılması da kritik bir gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır. Araştırmalar, çocukların dijital becerilerinin büyük ölçüde ebeveyn davranışlarını gözlemleyerek geliştiğini göstermektedir²². Benzer şekilde öğretmenlerin dijital pedagojik becerilerinin güçlendirilmesi, dijital okuryazarlığın eğitim sistemine etkin bir şekilde entegre edilmesi açısından belirleyici bir rol oynamaktadır.

Bu çerçevede dijital okuryazarlığın geliştirilmesine yönelik politika araçları çok katmanlı bir yapı sergilemektedir. Eğitim müfredatına dijital becerilerin sistematik şekilde entegre edilmesi, erken yaşlardan itibaren yaşa uygun içeriklerle desteklenen eğitim programlarının oluşturulması ve kamu farkındalık kampanyalarının yürütülmesi bu araçların başında gelmektedir. Ayrıca platformlar, sivil toplum kuruluşları ve kamu kurumları arasında kurulacak iş birlikleri, çocuklara yönelik güvenli dijital içeriklerin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması açısından önemli katkılar sunmaktadır. Avrupa Birliği'nin *Safer Internet Centres* gibi girişimleri, bu tür çok paydaşlı yaklaşımların etkili örnekleri arasında yer almaktadır²³.

Dijital okuryazarlık çocukların dijital ortamda karşılaştıkları riskleri azaltmada ve bu ortamlardan azami fayda sağlamalarında kritik bir rol oynamaktadır. Ancak bu alanın etkin bir şekilde güçlendirilmesi, yalnızca bireysel becerilerin geliştirilmesiyle sınırlı kalmamakta; eğitim sisteminden aile yapısına, platform tasarımından kamu politikalarına kadar uzanan geniş bir ekosistemin koordineli şekilde harekete geçirilmesini gerektirmektedir. Bu nedenle dijital okuryazarlık, çocukların dijital ortamda korunmasına yönelik bütüncül politikaların vazgeçilmez bir bileşeni olarak değerlendirilmelidir.

AB Politikaları ve Uluslararası Yaklaşım

Çocukların dijital ortamda korunmasına yönelik politikalar, son yıllarda özellikle AB düzeyinde kapsamlı ve çok katmanlı bir düzenleyici çerçeveye kavuşmuştur. Bu çerçeve, yalnızca riskleri sınırlamayı değil, aynı zamanda çocukların dijital ortamdaki haklarını koruyarak güçlendirilmesini de hedefleyen bütüncül bir yaklaşımı yansıtmaktadır. AB'nin yaklaşımı, düzenleyici araçlar, politika belgeleri ve uygulama mekanizmalarının birlikte işlediği bir koruma ve güçlendirme dengesi üzerine kuruludur.

²¹Avrupa Komisyonu, “Lagging digital literacy among 14-year-olds across the EU, study finds”, 13.11.2024, <https://education.ec.europa.eu/ro/news/lagging-digital-literacy-among-14-year-olds-across-the-eu-study-finds>, Erişim Tarihi: 09.04.2026

²² Avrupa Komisyonu, “Boosting children’s digital literacy - an urgent task for schools”, 11.07.2018, https://joint-research-centre.ec.europa.eu/jrc-news-and-updates/boosting-childrens-digital-literacy-urgent-task-schools-2018-07-11_en, Erişim Tarihi: 09.04.2026

²³ Avrupa Komisyonu, “Safer Internet – Media literacy in the online world”, 28.02.2023, https://hadea.ec.europa.eu/news/safer-internet-media-literacy-online-world-2023-02-28_en, Erişim Tarihi: 09.04.2026

AB'nin Düzenleyici Çerçevesi

AB'nin çocukların dijital ortamda korunmasına yönelik politikalarının merkezinde Dijital Hizmetler Yasası yer almaktadır²⁴. DSA, çevrim içi platformların özellikle çocuk kullanıcılar açısından yüksek düzeyde güvenlik, mahremiyet ve koruma sağlamasını zorunlu kılmaktadır. Bu kapsamda platformların, çocuklara yönelik riskleri sistematik biçimde değerlendirmesi ve bu riskleri azaltacak önlemleri hayata geçirmesi gerekmektedir.

Dijital Hizmetler Yasası'na paralel olarak, Görsel-İşitsel Medya Hizmetleri Yönergesi, çocukların zararlı içeriklere maruz kalmasını sınırlamaya yönelik hükümler içermekte ve uygun durumlarda yaş doğrulama sistemlerinin uygulanmasını öngörmektedir. Bunun yanı sıra, KVKK, çocukların kişisel verilerinin işlenmesine ilişkin özel koruma hükümleri getirerek dijital ortamda mahremiyetin korunmasını güvence altına almaktadır²⁵.

Bu üç temel düzenleme birlikte değerlendirildiğinde, AB'nin çocukların dijital ortamda korunmasına yönelik yaklaşımının yalnızca içerik düzenlemesiyle sınırlı olmadığı; veri koruma, platform sorumluluğu ve hizmet tasarımı gibi farklı alanları kapsayan geniş bir çerçeve sunduğu görülmektedir.

Politika Belgeleri ve Stratejik Yaklaşımlar

AB düzeyinde düzenleyici araçların yanı sıra stratejik politika belgeleri de önemli bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda *Better Internet for Kids Strategy* (Çocuklar İçin Daha İyi İnternet Stratejisi) (BIK+)²⁶, çocukların dijital ortamda korunması ve güçlendirilmesi açısından temel bir referans noktasıdır.

BIK+ stratejisi üç temel eksen üzerine kuruludur: çocukların zararlı içerik ve davranışlardan korunması, dijital becerilerinin geliştirilmesi ve dijital ortamlarda aktif katılımlarının desteklenmesi. Bu yaklaşım, çocukların yalnızca korunması gereken pasif bireyler olarak değil, aynı zamanda dijital ortamın aktif ve bilinçli kullanıcıları olarak ele alındığını göstermektedir.

Ayrıca AB, çocuk haklarını merkeze alan politika yaklaşımını AB Çocuk Hakları Stratejisi kapsamında da sürdürmekte ve dijital ortamı çocuk haklarının uygulanması gereken temel alanlardan biri olarak tanımlamaktadır. Bu stratejik belgeler, düzenleyici çerçevenin normatif temelini oluşturmakta ve politika yapımcılar için yön gösterici ilkeler sunmaktadır.

Yaş Doğrulama ve Teknik Çözümler

AB politikalarında yaş doğrulama sistemleri giderek daha merkezi bir konuma gelmektedir. Dijital Hizmetler Yasası kapsamında yayımlanan rehberler, platformların çocukları zararlı içeriklerden korumak için yaş güvencesi (*age assurance*) mekanizmaları geliştirmesini önermektedir. Bu doğrultuda Avrupa Komisyonu, 2025 yılında çocukların çevrim içi ortamlarda korunmasına yönelik rehberlerle birlikte mahremiyet dostu bir yaş

²⁴ Avrupa Komisyonu, "Age assurance across Europe: how countries are safeguarding minors online", 29.08.2025, <https://better-internet-for-kids.europa.eu/en/news/age-assurance-across-europe-how-countries-are-safeguarding-minors-online>, Erişim Tarihi: 10.04.2026

²⁵ Avrupa Komisyonu, "Online privacy and safety", 14.03.2025, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/online-privacy>, Erişim Tarihi: 10.04.2026

²⁶ Avrupa Komisyonu, "European strategy for a better internet for kids - BIK+", 17.05.2022, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/strategy-better-internet-kids>, Erişim Tarihi: 10.04.2026

doğrulama uygulaması prototipi geliştirmiştir. Bu uygulama, kullanıcıların yaşlarını doğrularken kimlik bilgilerini ifşa etmeden işlem yapabilmesini amaçlamaktadır²⁷.

Söz konusu yaklaşım, yaş doğrulama sistemlerinin yalnızca erişim kontrolü aracı olarak değil, aynı zamanda veri minimizasyonu ve mahremiyetin korunması ilkeleriyle uyumlu biçimde tasarlanması gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu çerçevede geliştirilen çözümlerin, ilerleyen dönemde Avrupa Dijital Kimlik Cüzdanı ile entegre edilmesi planlanmaktadır. Bununla birlikte, yaş doğrulama sistemlerinin uygulanması konusunda uluslararası düzeyde tartışmalar devam etmektedir. Özellikle bu sistemlerin etkinliği, aşılabilirliği ve kullanıcı verilerinin korunması gibi konular, politika yapımcılar açısından kritik değerlendirme alanları olarak öne çıkmaktadır²⁸.

Risk Temelli ve Hak Odaklı Yaklaşım

AB'nin çocukların dijital ortamda korunmasına yönelik politikalarında dikkat çeken bir diğer unsur, risk temelli ve hak odaklı yaklaşımın birlikte benimsenmesidir. DSA çerçevesinde platformlardan, sundukları hizmetlerin doğasına göre çocuklara yönelik riskleri değerlendirmeleri ve bu risklere uygun, orantılı önlemler geliştirmeleri beklenmektedir.

Bu yaklaşım, tüm platformlara tek tip yükümlülükler getirmek yerine, farklı risk profillerine göre esnek düzenlemeler yapılmasını mümkün kılmaktadır. Aynı zamanda çocukların ifade özgürlüğü, bilgiye erişim ve katılım haklarının korunması gerektiği vurgulanarak, aşırı kısıtlayıcı önlemlerin önüne geçilmeye çalışılmaktadır. Bu çerçevede, "çocukların yüksek yararı" ilkesi dijital politika tasarımının merkezine yerleştirilmekte; güvenlik ile özgürlük arasında dengeli bir yaklaşım benimsenmektedir.

Uluslararası Eğilimler ve Politika Tartışmaları

AB'nin yaklaşımı küresel düzeyde de etkili olmakta ve diğer ülkelerde benzer düzenlemelerin geliştirilmesine zemin hazırlamaktadır. Son dönemde farklı ülkelerde sosyal medya kullanımına yaş sınırı getirilmesi, yaş doğrulama sistemlerinin zorunlu hale getirilmesi ve platform tasarımlarının düzenlenmesi gibi politika önerileri gündeme gelmektedir. Özellikle çocukların ruh sağlığı üzerindeki etkiler, bağımlılık yaratan algoritmalar ve zararlı içeriklere erişim gibi konular, uluslararası politika tartışmalarının merkezinde yer almaktadır. AB içinde dahi sosyal medya kullanımına ilişkin asgari yaş sınırının belirlenmesi yönünde tartışmalar sürmektedir²⁹.

Bu gelişmeler, çocukların dijital ortamda korunmasının yalnızca teknik bir mesele değil; aynı zamanda etik, hukuki ve toplumsal boyutları olan çok katmanlı bir politika alanı olduğunu göstermektedir. AB politikaları ve uluslararası yaklaşımlar birlikte değerlendirildiğinde, çocukların dijital ortamda korunmasına yönelik politikaların üç temel eksen etrafında şekillendiği görülmektedir: düzenleyici çerçeve, teknik araçlar ve kapasite geliştirme. Bu çok boyutlu yaklaşım, yalnızca riskleri sınırlamayı değil, aynı

²⁷ Avrupa Komisyonu, "Commission seeks feedback on the guidelines on protection of minors online under the Digital Services Act", 13.04.2025, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/commission-seeks-feedback-guidelines-protection-minors-online-under-digital-services-act>, Erişim Tarihi: 10.04.2026

²⁸ Avrupa Komisyonu, "Minimising the risks children and young people face online", 14.07.2025, https://commission.europa.eu/news-and-media/news/minimising-risks-children-and-young-people-face-online-2025-07-14_en, Erişim Tarihi: 01.04.2026

²⁹ Reuters, "European lawmakers seek EU-wide minimum age to access AI chatbots, social media", 26.11.2025, <https://www.reuters.com/legal/litigation/european-lawmakers-seek-eu-wide-minimum-age-access-ai-chatbots-social-media-2025-11-26/>, Erişim Tarihi: 10.04.2026

zamanda çocukların dijital ortamdaki varlığını güvenli ve sürdürülebilir bir şekilde desteklemeyi amaçlamaktadır. Ancak uygulamada karşılaşılan teknik, hukuki ve etik zorluklar, bu politikaların sürekli olarak gözden geçirilmesini ve geliştirilmesini gerekli kılmaktadır.

Türkiye’deki Mevcut Durum

Türkiye’de çocukların dijital ortamlara erişimi son yıllarda belirgin biçimde artmış ve neredeyse evrensel bir yaygınlığa ulaşmıştır. TÜİK verilerine göre 2024 yılı itibarıyla 6-15 yaş grubundaki çocukların internet kullanım oranı %91,3 düzeyine ulaşmıştır³⁰. Bu oran, çocukların büyük çoğunluğunun dijital ortamlara düzenli olarak eriştiğini ve çevrim içi deneyimlerin çocukluk döneminin ayrılmaz bir parçası hâline geldiğini göstermektedir.

Aynı araştırma, çocukların interneti yalnızca eğitim amacıyla değil, eğlence ve sosyal etkileşim için de yoğun biçimde kullandığını ortaya koymaktadır. Örneğin çocukların %74’ü dijital oyun oynarken, %66’sı sosyal medya platformlarını aktif olarak kullanmaktadır. Bu durum, çocukların dijital ortamlarda geçirdiği sürenin artmasının yanı sıra, farklı türde içeriklere maruz kalma olasılığının da genişlediğine işaret etmektedir.

Dijital Beceri ve Okuryazarlık Düzeyi

Türkiye’de çocukların dijital ortamlara erişim düzeyi yüksek olmakla birlikte, dijital okuryazarlık becerilerinin aynı ölçüde gelişmiş olduğu söylenemez. Yapılan akademik çalışmalar, çocukların büyük ölçüde tüketici konumunda kaldığını ve içerik üretme, eleştirel değerlendirme ya da güvenli kullanım gibi ileri düzey dijital becerilerde sınırlı kapasiteye sahip olduğunu göstermektedir³¹.

Özellikle dijital mahremiyetin korunması, kişisel verilerin yönetimi ve çevrim içi risklere karşı başa çıkma stratejileri gibi alanlarda önemli eksiklikler bulunmaktadır. Aynı çalışmalar, çocukların internette karşılaştıkları olumsuz durumlarda hak arama mekanizmalarına başvurma konusunda da yeterli bilgi ve beceriye sahip olmadığını ortaya koymaktadır³². Bu durum, dijital okuryazarlığın yalnızca teknik kullanım becerileriyle sınırlı olmadığını; hak temelli ve eleştirel bir perspektifin geliştirilmesini de gerektirdiğini göstermektedir.

Karşılaşılan Riskler ve Mevcut Koruma Mekanizmaları

Türkiye’de çocukların dijital ortamda karşılaştığı riskler, uluslararası literatürle paralel biçimde çeşitlenmektedir. Bunlar arasında zararlı içeriklere maruz kalma, siber zorbalık, çevrim içi istismar, aşırı kullanım ve mahremiyet ihlalleri öne çıkmaktadır. Yüksek kullanım oranları, bu risklerin daha geniş bir çocuk nüfusunu etkileyebileceği anlamına gelmektedir.

Mevcut koruma mekanizmaları ise büyük ölçüde ebeveyn denetimi ve sınırlı teknik önlemler üzerine kuruludur. Araştırmalar, ebeveynlerin önemli bir kısmının çocuklarının

³⁰ TÜİK, “Çocuklarda Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması”, 24.10.2024, <https://veriportali.tuik.gov.tr/tr/press/53638>, Erişim Tarihi: 11.04.2026

³¹ DergiPark, “Türkiye’deki Çocukların İnternet Kullanım Alışkanlıkları ve Dijital Okuryazarlık Becerileri Üzerine Bir Araştırma”, 31.12.2023, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/korkutataturkiyat/article/1376739>, Erişim Tarihi: 09.04.2026

³² Research Gate, “Türkiye’deki Çocukların İnternet Kullanım Alışkanlıkları ve Dijital Okuryazarlık Becerileri Üzerine Bir Araştırma”, 12.11.2023, https://www.researchgate.net/publication/376962999_Turkiye%27deki_Cocukların_Internet_Kullanım_Alışkanlıkları_ve_Dijital_Okuryazarlık_Becerileri_Uzerine_Bir_Arastırma, Erişim Tarihi: 10.04.2026

çevrim içi deneyimleri hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığını ve riskleri çoğu zaman fark edemediğini göstermektedir. Bu durum, aile temelli koruma yaklaşımlarının tek başına yeterli olmadığını ortaya koymaktadır.

Mevzuat ve Politika Gelişmeleri

Türkiye’de çocukların dijital ortamda korunmasına yönelik düzenlemeler son dönemde artan bir politika gündemi hâline gelmiştir. Özellikle sosyal medya kullanımı, yaş sınırları ve platform sorumlulukları gibi konularda yeni düzenleme önerileri tartışılmaktadır. Kamuoyuna yansıyan bazı politika taslaklarında, belirli yaş gruplarına sosyal medya erişiminin sınırlandırılması ve platformlara yaş doğrulama yükümlülüğü getirilmesi gibi önlemler öne çıkmaktadır³³.

Bununla birlikte bu tür düzenlemeler, çocukların korunması ile ifade özgürlüğü, mahremiyet ve anonimlik gibi temel haklar arasında denge kurulması gerekliliğini de beraberinde getirmektedir. Özellikle kimlik temelli doğrulama sistemlerinin yaygınlaştırılmasının, veri güvenliği ve gözetim riskleri açısından yeni tartışmalar doğurduğu görülmektedir.

Kurumsal Yapı ve Politika Uygulama Kapasitesi

Türkiye’de çocukların dijital ortamda korunmasına yönelik politikalar, farklı kurumların yetki alanına dağılmış durumdadır. Bilgi teknolojileri, eğitim, aile ve sosyal hizmetler gibi alanlarda faaliyet gösteren kurumlar arasında koordinasyon ihtiyacı dikkat çekmektedir. Bu çok aktörlü yapı, politika geliştirme sürecinde bütüncül bir yaklaşımın oluşturulmasını zorlaştırabilmektedir.

Ayrıca mevcut uygulamaların çoğu reaktif nitelik taşımakta; yani riskler ortaya çıktıktan sonra müdahale etmeye odaklanmaktadır. Oysa dijital ortamın dinamik yapısı, önleyici ve proaktif politikaların geliştirilmesini gerekli kılmaktadır. Bu bağlamda hem teknik düzenlemelerin hem de eğitim temelli yaklaşımların birlikte ele alındığı, veri temelli ve sürdürülebilir bir politika çerçevesine ihtiyaç bulunmaktadır.

Genel olarak değerlendirildiğinde, Türkiye’de çocukların dijital ortamlara yüksek düzeyde erişim sağladığı; ancak bu erişimin güvenli ve bilinçli kullanım ile yeterince desteklenmediği görülmektedir. Mevcut durum hem teknik koruma mekanizmalarının hem de dijital okuryazarlık politikalarının eş zamanlı ve bütüncül biçimde geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır.

³³ DW, “Sosyal medyaya e-Devlet şartı: Dijital fişleme endişesi”, 07.04.2026, <https://www.dw.com/tr/sosyal-medyaya-e-devlet-%C5%9Fart%C4%B1-dijital-fi%C5%9Fleme-endi%C5%9Fesi/a-76687801>, Erişim Tarihi: 10.04.2026

Politika Önerileri

Türkiye’de çocukların dijital ortamdaki varlığını düzenleyen politikaların parçalı yapısı, etkili ve sürdürülebilir bir koruma mekanizmasının oluşturulmasını zorlaştırmaktadır. Bu nedenle öncelikli politika önerisi, çocukların dijital haklarını merkeze alan **bütüncül bir stratejik çerçevenin geliştirilmesidir**. Bu çerçeve, yalnızca riskleri azaltmaya değil; aynı zamanda çocukların dijital ortamlarda güvenli, bilinçli ve üretken bireyler olarak var olmasını sağlamaya odaklanmalıdır.

Bu bağlamda, dijital ortamda çocuk haklarının; erişim, ifade özgürlüğü, mahremiyet ve korunma haklarını kapsayacak şekilde ele alınması gerekmektedir. Nitekim dijitalleşmenin çocukların temel haklarını doğrudan etkilediği ve bu hakların çevrim içi ortamlarda da korunmasının uluslararası bir sorumluluk olduğu vurgulanmaktadır³⁴.

Yaş Doğrulama ve Platform Sorumluluğu

Dijital platformların çocuk kullanıcılar açısından güvenli hâle getirilmesi için yaş doğrulama sistemlerinin geliştirilmesi önemli bir politika aracıdır. Ancak bu sistemlerin yalnızca teknik bir önlem olarak değil, veri koruma ve mahremiyet ilkeleriyle uyumlu biçimde tasarlanması gerekmektedir.

Türkiye’de gündeme gelen düzenleme önerilerinde sosyal medya platformlarına yaş doğrulama yükümlülüğü getirilmesi ve belirli yaş gruplarına erişim kısıtlamaları uygulanması tartışılmaktadır. Bu tür uygulamaların etkili olabilmesi için platformların çocuk dostu tasarım (*child-friendly design*) ilkelerine uyması, zararlı içeriklere karşı algoritmik önlemler geliştirmesi ve riskli içeriklerin yayılımını sınırlandırması gerekmektedir.

Bununla birlikte, kimlik temelli doğrulama sistemlerinin veri güvenliği ve anonimlik üzerindeki olası olumsuz etkileri dikkate alınmalı; alternatif olarak gizliliği koruyan doğrulama teknolojileri (örneğin anonim kimlik doğrulama çözümleri) teşvik edilmelidir.

Dijital Okuryazarlığın Sistematik Şekilde Güçlendirilmesi

Dijital okuryazarlık, çocukların dijital ortamlarda karşılaştıkları risklerle başa çıkabilmelerinin en temel araçlarından biridir. Türkiye’de yapılan araştırmalar, çocukların içerik üretme, dijital mahremiyeti koruma ve hak arama gibi becerilerde yeterli düzeyde olmadığını ortaya koymaktadır.

Bu doğrultuda, dijital okuryazarlık eğitiminin okul müfredatına entegre edilmesi ve erken yaşlardan itibaren sistematik biçimde verilmesi gerekmektedir. Ayrıca öğretmenlerin ve ebeveynlerin de bu süreçte aktif rol alabilmesi için kapasite geliştirme programları oluşturulmalıdır.

Nitekim Türkiye’de “Güvenli Gelecek İçin Dijital Okuryazarlık” gibi projelerin yürütülmesi, bu alandaki politika yöneliminin güçlendiğini göstermektedir³⁵. Ancak bu tür girişimlerin yaygınlaştırılması ve sürdürülebilir hâle getirilmesi kritik önem taşımaktadır.

³⁴ TİHEK, “Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumundan Dijital Dünyada Çocuk Hakları Sözleşmesine Tam Destek”, 25.09.2025, <https://www.tihkek.gov.tr/turkiye-insan-haklari-ve-esitlik-kurumundan-dijital-dunyada-cocuk-haklari-sozlesmesine-tam-destek>, Erişim Tarihi: 10.04.2026

³⁵ KVKK, “Dijital Okuryazarlık ve Kişisel Verilerin Korunması”, 26.01.2026, <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/8598/eylul-aralik-2025-sayi-10-dijital-okuryazarlik-ve-kisisel-verilerin-korunmasi>, Erişim Tarihi: 10.04.2026

Kurumsal Koordinasyon ve Veri Temelli Politika Yapımı

Çocukların dijital ortamda korunmasına yönelik politikaların etkinliği, ilgili kurumlar arasındaki koordinasyon düzeyine bağlıdır. Türkiye’de farklı kurumların bu alanda yetki sahibi olması, politika uygulamalarında dağınıklığa yol açabilmektedir.

Bu nedenle, merkezi bir koordinasyon mekanizmasının oluşturulması ve veri temelli politika yapımının güçlendirilmesi önerilmektedir. Özellikle çocukların dijital kullanım alışkanlıkları, karşılaştıkları riskler ve davranış kalıplarına ilişkin güncel ve kapsamlı veri setlerinin oluşturulması, politika tasarım süreçlerini daha etkili hâle getirecektir.

Ayrıca 2026–2030 dönemini kapsayan “Dijital Dünyada Çocukların Güçlendirilmesine Yönelik Eylem Planı” gibi girişimler, politika geliştirme açısından önemli bir zemin sunmaktadır. Bu planın uygulanmasının düzenli olarak izlenmesi ve ölçülmesi, politika etkinliğinin artırılması açısından kritik olacaktır.

Önleyici ve Proaktif Yaklaşımların Benimsenmesi

Mevcut politikaların önemli bir kısmı, dijital riskler ortaya çıktıktan sonra müdahale etmeye odaklanmaktadır. Oysa dijital ortamın hızlı ve dinamik yapısı, önleyici ve proaktif yaklaşımların benimsenmesini zorunlu kılmaktadır.

Bu kapsamda, risk temelli düzenlemeler yerine “güvenli tasarım” yaklaşımının benimsenmesi, çocukların karşılaşabileceği zararları en baştan minimize edebilir. Örneğin, platformların varsayılan ayarlarının çocukların mahremiyetini koruyacak şekilde düzenlenmesi, zararlı içeriklerin öneri sistemlerinden çıkarılması ve ekran süresi yönetimi gibi araçların geliştirilmesi bu yaklaşımın somut örnekleridir.

Çok Paydaşlı Yönetişim ve Uluslararası Uyum

Dijital ortamın sınır ötesi niteliği, ulusal politikaların tek başına yeterli olmasını zorlaştırmaktadır. Bu nedenle Türkiye’nin, başta AB olmak üzere uluslararası kuruluşlarla uyumlu politikalar geliştirmesi önem taşımaktadır.

Ayrıca kamu, özel sektör, akademi ve sivil toplum kuruluşlarının birlikte hareket ettiği çok paydaşlı bir yönetim modeli benimsenmelidir. Bu model hem politika tasarımında hem de uygulama süreçlerinde daha kapsayıcı ve etkili sonuçlar doğuracaktır.

Sonuç

Dijitalleşmenin hız kazanmasıyla birlikte çocukların çevrim içi ortamlara erişimi hem Türkiye’de hem de küresel ölçekte önemli ölçüde artmıştır. Türkiye’de 6–15 yaş grubundaki çocukların internet kullanım oranının %91,3’e ulaşması, dijital teknolojilerin çocukların gündelik yaşamının ayrılmaz bir parçası hâline geldiğini açıkça ortaya koymaktadır³⁶. Bu durum, çocuklara bilgiye erişim, öğrenme ve sosyal etkileşim açısından önemli fırsatlar sunarken; aynı zamanda çok boyutlu riskleri de beraberinde getirmektedir.

Çalışma kapsamında ele alınan bulgular, çocukların dijital ortamlarda giderek daha erken yaşta ve daha yoğun biçimde yer aldığını; ancak bu kullanımın çoğu zaman yeterli dijital okuryazarlık becerileriyle desteklenmediğini göstermektedir. Özellikle mahremiyet, veri güvenliği, eleştirel düşünme ve çevrim içi risklerle başa çıkma gibi alanlarda önemli eksiklikler dikkat çekmektedir. Bu durum, çocukların dijital ortamlarda yalnızca kullanıcı değil, aynı zamanda korunması gereken kırılgan bireyler olarak ele alınmasını zorunlu kılmaktadır.

Öte yandan, yaş doğrulama sistemleri, platform sorumlulukları, dijital okuryazarlık politikaları ve uluslararası düzenlemeler gibi araçların tek başına yeterli olmadığı; bu alanların bir bütün olarak ele alınması gerektiği anlaşılmaktadır. AB başta olmak üzere uluslararası aktörlerin geliştirdiği düzenleyici çerçeveler, çocukların çevrim içi ortamlarda korunmasına yönelik önemli referans noktaları sunarken; bu yaklaşımların ulusal bağlamlara uyarlanması kritik önem taşımaktadır.

Türkiye açısından değerlendirildiğinde, mevcut politika ve uygulamaların gelişmekte olduğu; ancak kurumsal koordinasyon, veri temelli politika üretimi ve önleyici yaklaşım eksenlerinde güçlendirilmesi gerektiği görülmektedir. Özellikle eğitim sistemine entegre edilen dijital okuryazarlık programları ile teknik düzenlemelerin eş zamanlı ilerlemesi, daha sürdürülebilir sonuçlar doğuracaktır.

Sonuç olarak, çocukların dijital ortamlarda güvenliğinin sağlanması, yalnızca sınırlayıcı önlemlerle değil; hak temelli, kapsayıcı ve çok paydaşlı bir yaklaşım ile mümkün olacaktır. Bu doğrultuda, çocukların dijital dünyada hem korunmasını hem de güçlendirilmesini hedefleyen bütüncül politikaların geliştirilmesi, geleceğin dijital toplumunun sağlıklı biçimde inşa edilmesi açısından temel bir gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır.

³⁶ Forbes Türkiye, “Türkiye’de çocukların yüzde 91,3’ü internet kullanıyor”, 24.10.2024, <https://www.forbes.com.tr/haberler/turkiye-de-cocuklarin-yuzde-91-3-u-internet-kullaniyor>, Erişim Tarihi: 10.04.2026